

ЛЕКСІЧНЫ МІКРА- І МАКРАКОСМ ПАД АДНОЙ ВОКЛАДКАЙ

У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася прэзентацыя выдання «Лексічны атлас народных гаворак: аналітычныя і даведачна-інфармацыйныя матэрыялы». Манаграфія з'яўляецца комплекснай навукова-інтэрпрэтацыйнай і даведачна-інфармацыйнай працай, падрыхтаванай на аснове пяцітомнага лінгвагеаграфічнага даследавання, якое было надрукавана ў 1993–1998 гадах. Новае выданне ўбачыла свет у Выдавецкім доме «Беларуская навука» ў мінулым годзе.

Як расказала аўтар і ўкладальнік кнігі, загадчык аддзела дыялекталогіі і лінгвагеаграфіі Інстытута мовазнаўства Вераніка Курцова, выданне прысвечана памяці Аляксандра Крывіцкага, славу тага беларускага дыялектолага, для якога лінгвагеаграфія была галоўным напрамкам творчай працы. Складаецца публікацыя з шасці раздзелаў, аднак выступоўца спынілася на першых двух.

У першым змешчаны бібліяграфічныя матэрыялы пра аўтараў «Лексічнага атласа народных гаворак», якія ў свой час атрымалі за яго Дзяржаўную прэмію Рэспублікі Беларусь. Праектам кіравала Юзэфа Мацкевіч. Яна і вялікая група навукоўцаў Інстытута мовазнаўства, выкладчыкаў кафедраў абласных інстытутаў (на той час), а таксама Гомельскага ўніверсітэта абследавалі ў экспедыцыях 149 населеных пунктаў нашай краіны, хоць спачатку планавалася 120. У найбольшай колькасці вёсак сабралі неабходныя лексічныя і іншыя матэрыялы Юзэфа Мацкевіч, Фёдар Клімчук, Святлана Лобач, Яўгенія Рамановіч, Алена Чабя-

рук і Іван Яшкін. Увесь навуковы калектыў, а гэта 30 даследчыкаў, рыхтаваў лінгвагеаграфічныя карты, наносіў найбольш характэрныя для кожнай мясцовасці асаблівасці. Так, была зроблена 1791 карта. Сама інструкцыя, паводле якой збіраўся матэрыял, налічвала каля 4000 пытанняў. «Каб ушанаваць уклад аўтараў, у нас змешчаны невялічкія даведкі пра кожную асобу. Асноўны акцэнт рабіўся на тым, колькі канкрэтна карт было зроблена гэтымі даследчыкамі», – гаворыць В. Курцова.

лексічным узроўні, і, самае галоўнае, маеш інструмент выбару, што ты можаш з гэтай разнастайнай колькасці назваў узяць у літаратурны ўжытак. Аналіз розных карт паказаў, што ў беларусаў вельмі багатая сінанімія і вялікая разнастайнасць назваў. Многія словы – каштоўныя брыльянты, якія расказваюць пра гісторыю складвання нашага лінгваландшафту. Шматлікія лексемы можна проста перанесці ў новы тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы», – лічыць В. Курцова.

Другі раздзел кнігі прысвечаны гісторыі стварэння атласа, апісанню метадычнага забеспячэння, падрыхтаванага для правядзення даследавання (апытальніка, паводле якога збіраўся матэрыял, бланковак, якія былі падрыхтаваны, каб наносіць на іх лексічныя рысы гаворак, альбома геаметрычных знакаў і інш.), апісанню структуры атласа, характарыстыцы тыпаў карт.

Дарэчы, карты, змешчаныя ў атласе, розныя. Так званыя лексічныя карты – такія, дзе паказваюцца толькі словы, што абазначаюць нейкае паняцце, і семантычныя. «Напрыклад, у атласе адлюстравана слова «канун» – мядовая настойка з хмелем, і прадстаўлены варыянты ўжывання гэтага слова па населеных пунктах. Калі глядзіш на любую лексічную карту, адразу бачыш, як адбывалася моўнае ўзаемадзеянне на

Рабіць кнігу дапамагала рэдактар Выдавецкага дома «Беларуская навука» Ірына Старасціна, якая адзначыла: «Гэта ўжо не першая праца, якую мы

робім з Веранікай Мікалаеўнай. Работа над атласам – вельмі добры вопыт для мяне. Калі ты звяртаешся да роднай мовы, бачыш яе багацце, адчуваеш, наколькі яна ў нас прыгожая і разнастайная, які прадстаўлены ў кнізе мікра- і макракосм беларуса. Гэтая кніга – наш уклад у папулярызацыю беларускай мовы».

Ну а мы ў сваю чаргу будзем спадзявацца, што выданне знойдзе свайго чытача і будзе добрым дапаможнікам у моўных даследаваннях.